

Нови Сад, 15. септембра 1913.

Број 17.

ТРГОВАЧКА ОМЛАДИНА

Година II.

ЛИСТ ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ПРИВРЕДУ

ОРГАН СРПСКЕ ТРГОВАЧКЕ ОМЛАДИНЕ У АУСТРО-УГАРСКОЈ МОНАРХИЈИ

УРЕЂУЈЕ:
РЕДАКЦИОНИ ОДБОРВЛАСНИК ЈЕ ЛИСТА:
НОВОСАДСКА ТРГОВАЧКА ОМЛАДИНАОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
НИКОЛА Ј. ЂУРЧИЋ**СЛУЖБЕНИ
ДЕО****Наставно градиво за вечерње школе****I. РАЗРЕД****Рачун**

Четири главне радње: сабирање, одузимање, множење и делење целих и децималних бројева. Од обичних разломака долазе само неколико преко потребних и њихова вредност у децималном облику. — Просечно рачунање. Просто правило тројно, талијанска тактика. Друштвени рачун.

Примери већим делом из трговачког живота раде се у школи, а задају се и сваког сата за домаћу израду.

Српски језик

Градиво: а) читаначко: При избору читаначког градива треба имати у виду два принципа, те бирати такве чланчиће, који ће у ученика васпитавати карактерне особине, (као чланчиће о вредности, истрајности, пристојности и т. д.) а затим чланчиће, који ће проширити знање о другим привредним струкама, те тако на основу штива упоредо им васпитавати и карактер и интелигенцију.

б) граматичко: 1. Реченице, речи, слогови, подела речи на слоге, где ученике ваља нарочито упозорити, како се реч преноси из једног реда у други, а код писања појединих речи, на писање појединих ненаглашених речи. 2. О именицама, придевима, бројевима и заменицама, те о новим облицима, о једнини, множини и падежима; код именица и придева треба добро увежбати ученике томе, који се пишу великим, а који малим почетним словима, а код личних заменица упозорити их на писање ненаглашених облика. 3. Глаголи, истичући свагда, где треба запамтити о писању појединих глаголских облика. 4. Укратко о непромењивим врстама речи, с обзиром на писање свежа, као ненаглашених речи. 5. Сложене речи. 6. Систематски преглед свих именских и глаголских облика и 7. Систематски преглед правила, о правилном писању.

Писмене радње. Сврха писменим радњама је двојака: 1. да ученици науче прецизно изражавати своје мисли; 2. да науче правилно писати речи. Да би увежбали правила о правилном писању, учитељ, већ при читању, упозорава ученике на поједина правила, а опширније их обрађује учећи грамматику; растумачивши поједино граматичко правило, учитељ диктира само неколико примера-речи без логичне везе, а затим испрекидан текст, старајући се увек, да у диктираном тексту буде по неколико примера и о правилима, које су раније прешли.

Основи земљописа с познавањем робе

а) Земља као планета (облик, величина, положај и кретање у васиони, година, годишња доба, дан и ноћ, вре-

ме, средњоевропско време. Осовина, полови, моријидијани (први меридијан!), полутар (скватор), паралелни крузи, обртници. Географска ширина и дужина. Хоризонт, зенит, надир, стране света, оријентовање у природи и на мапи.

Размештај суве земље и воде. Привредни значај тога размештаја. Сува земља (континент), разуђеност обале, острво, полуострво, земљоуз, предгорје. Вертикална раздеоба суве земље (равница, долина, брежуље (брег), брдо, плато (висораван), високогарје, планина, снежник). Вода (извор, поточић, поток, река, ушће, поречје, водомеђа, море, залив, мореуз. Канал, стајаћа вода, језеро). Струјање мора, одлив, долив. Привредни значај мора и река. Сунце као извор топлоте. Струјање ваздуха. Испаравање. Поднебље. Падалина (киша, снег, роса), Привредни значај поднебља (клима). Топлотни појасеви.

Краснопис

Поуке о правилном седењу и држању пера и хартије. Писање основних цртица, правих, кривих и округластих. Писање мале азбуке и велике азбуке. — Везивање појединих слова. — Диктандо. — Писање арапских и римских цифара и бројева. — Ленирање разних рачуна. Писање поштанских упутница, чекова, фактура, менице итд. — Настојање, да рад буде брз, леп, чист и допадљив.

II. РАЗРЕД**Једноставно књиговодство**

(по француској методи)

1. теорија: 1. Појам и циљ врсте књиговодства.
2. Прописи трговачког закона о трговачким књигама.
3. Биљековање трговачких књига.
4. Објашњење нарочитих израза у књиговодству.
5. Битна разлика између простог и двојног књиговодства.
6. О књигама у једноставном књиговодству.
7. О начину завађања у једноставном књиговодству.
8. О коректном исправку погрешно књижених ставака.
- II. Практичан рад. 1. Прављење инвентара (пагинирано и фолирано).
2. Књижење једномесечних догађаја у а) Благајницу б) Дневник в) Главну књигу г) Шкаденцију фолирано и пагинирано.
3. Закључак књига.
4. Извод главне књиге.
5. Закључни инвентар.
- III. Комплетан задатак из ученог материјала.
1. Отварање нове радње.
2. Примање једне постојеће радње.
3. Примање компанијона у већ постојећој радњи.

Нацрт Српске Кореспонденције

а) Одређење градива. При одређивању градива за овај наставни предмет руководи нас у првом реду најпре практична потреба у приликама Срба трговаца и занатлија у монархији. Она одређује и ред, којим ће се предузимати по-

једине врсте трговачких писама: напред оне, што ће пре требати, а иза тога касније остала преписка. Осим тога обим градива зависиће и од трајања течаја.

1. За течај од 6 месеци са 2 часа недељно обухватиће се: 1. Оферти (понуде). 2. Циркулари (окружнице). 3. Информације (извешћа). 4. Поруџбине. 5. Рачуни. 6. Опомене. 7. Огласи. 8. Објаве.

б) Школске књиге. 1. Српска граматика с правописом за трговачку и занатлијску омладину. Написао др. Милан Петровић. Нови Сад — Штампарија учитељског д. д. „Натошевић“-а, 1912.

2. Водич за практично изучавање трговачке кореспонденције у вечерњим школама трговачких омладина. Написао: Јосиф Шопф, виши чиновник Аустроугарске Банке. Превео и допунио професор Јован Живојновић, предавач трговачке кореспонденције у Вечерњој Школи Новосадске Трговачке Омладине.

Обртнички земљопис

а) Привреда и трговина у опће. Чињенице које утиче на развиће привреде и трговине: (земља, вода, ваздух, море, саобраћајна средства). Важније трговачке земље.

Европа у опће (положај, величина, границе, хоризонтална и вертикална раздеоба, поднебље, народи, биљни, животински свет, политичка подела, индустрија и трговина у опће).

б) Опис и привредно стање европских држава: Угарска, Аустрија, Босна и Херцеговина, балканске државе, Русија, Шведска, Норвешка, Данска, Немачка, Швајцарска, Италија, Вел. Британија и Ирска. — Статистички преглед.

Наставни поступак. Земљопис је предмет, који се никако не да из књиге научити. Путовањем по мапи, живим описивањем, сталним понављањем свршеног материјала најлакше се постизава циљ. Очигледност и разумевање су као и у свима описним предметима кардиналне тачке геогравске наставе.

Васпитна страна: Земљопис нас упознаје са духовном и материјалном културом разних народа и показује нам пут како се долази до народног благостања. До нас стоји хоће ли мо се културно пазити и осигурати себе место међу првима. Српски образ нам свакако то налаже.

П. Аршинов

Злотвори човечји

Лепо би човек могао живети на овоме свету, само да му није злотвора и крвника. Од њих он мира нема, те ни срећна живота. А већег крвника човек имати не може него што је леност. Она не да човеку да што научи, а ко ништа не зна, пропасти мора па да има блага колико на глави косе. Зар је мало богаташа пропало с лености? Око леног човека, ако има у рукама што, окупе се варалице као око стрви врне, те га до голе душе очерупају. Па онда лен човек троши за десет вредних, јер, мрзећи га радити, плаћа за све. И зар мало људи гладују, јер их мрзи зарадити. Радом се растерује досада а тече пријатност коју човек осећа у одмарању. А у лености мучи се човек од досаде. Ништа човеку тако тешко не пада као досада. А веће досаде нема него што је човек осети у лености. Зато се и каже: нема веће болести од лености. У лености човеку се ништа не мили па ни живот. Леност загорчава човеку живот да не може већма бити. А ко нам живот загорчава, не може нам друго што бити него злотвор и крвник. И тако је човеку леност највећи злотвор и крвник.

Други је човеку злотвор над злотворима завист. Ни завист не да човеку мира, него разгриза и мучи душу његову. Кажу да нема већих мука него кад навале на човека мрави па га штинућу свуд по телу. Још је већа мука кад тако почне клати и штинућу завист душу човечју. Кад човеком ов-

НЕСЛУЖБЕНИ ДЕО

О реформама у Вечерњим Школама

Није само важно, да имамо Вечерње Школе за трговачку омладину, него је још много важније, *какве* су оне по своме раду и *како* врше намењену им задаћу. Ово, у главном, одређује њихова наставна основа, којој опет наставници треба да даду живота и полета.

Обим знања, која су потребна трговачком сталезу, заиста је веома велик. Сва та знања не може дати Вечерња Школа. С тим треба да смо сви на чисто. Али има нешто, што мора дати Вечерња Школа, а то је: 1. *главне основе знања и васпитања* за потребе у животу и 2. *основу за даље самообразовање* својих ученика. Ако Вечерња Школа испуни ове две задаће, које стоје у тесној вези, она је часно извршила своју задаћу.

Вечерње Школе морају добро погодити пут и начин, којим се може стићи до тога циља. Да би то постигле, морају до могуће висине подићи ниво своје наставе и сва питања наставе што боље уредити према моралним подобностима својих ученика и према животним захтевима.

Досадања наставна основа Вечерњих Школа није успешно решила питање о образовању својих ученика. У њој је било много замашних недостатака и празнина. Ниво знања, која је та школа давала у првом и другом разреду, апсолутно није могао задовољити. Трговачке шегртске школе у Угарској, од којих сам у једној и ја око двадесет година делао, те им скроз познајем наставну основу, дају *срећенија* и *обимнија* знања него досадања Вечерња Школа. А ако хоћемо да меримо те две школе, која треба да даје више знања, увек би се морало Вечерњој Школи дати првенство.

У трговачке шегртске школе иду дечаџи. Иду што *морају*, њима ће се можда дати прилика, да посећују доцније и Вечерњу Школу, те да на два извора стичу потребна знања.

лада завист, онда он више среће нема, па био богат или сиромаш, био прост или учен. А шта може помоћи и највеће благо на свету, па и царска круна, ако је душа узнемирена патњом и мукама. А од кога нам долазе патње и муке не може нам друго што бити него велики злотвор и крвник. И тако је човеку завист велики злотвор и крвник већ и зато што га може навести и на зло дело. Није мало њих који су, завидећи другима, чинили пакосна дела. Није мало њих који, завидећи, оговарају друге, пакосте и чине свака зла. А ко зло чини нека се добру не нада. И тако завист крвнички вуче човека на свако зло.

Па је човеку злотвор и расипање, распикућство. Нема блага које се неће расточити кад се не чува, него се расипа у ветар. А у ветар расипа ко троши и на оно без чега би могао бити. Распикућа се спрема за оскудан и невољан живот. Ко нас пак увлачи у оскудицу и невољу не може нам друго што бити него велики злотвор и крвник.

Дуг је зао друг, јер води човека беди. А задужује се човек кад троши више него што има. Није све једно дуг и дуг. Друго је дуг кад се човек задужи да би појео боље него што може, или да се одене боље него што може, или да се провесели, а са свим друго кад се човек задужи да би појачао рад. Јело не може дуг вратити, јер га више нема; одело не може дуг вратити, јер се поцепа и нестане га. Тако у ветар оде и што се потроши на весеље. Што се пак уложи у рад, од зараде се враћа. И тако не можемо рећи

На против, у Вечерње Школе иду по највише младићи и момци, тек изузетно дечасти, и иду што *хоће*. Између оних пак, који *морају* нешто да раде и оних, који сами *хоће* да раде, велика је разлика, колико време могу понети. Увек је поузданији онај, који *хоће*, него онај, који мора да ради.

Дакле и мотив, који купи ученике у шегртске и Вечерње Школе, и доба живота ученика, а врх свега и потребе животне, које пре наступају за ученике Вечерњих Школа, који већ немају прилике, да сврше и шегртску школу — све то говори јасно и гласовито, да ниво Вечерњих Школа не сме заостати иза шегртских школа.

А до сад је, на жалост, тако било.

У I. разреду Вечерње Школе предавана су само ова три предмета: српски језик, рачун и краснопис — у 6 седмичних часова. У II. разреду: једностручно књиговодство, рачун и српска кореспонденција — у 7 седмичних часова. Није предавано ништа из земљописа и о познавању менице. О меници се, истина, и у трговачким шегртским школама предаје тек у III. разреду, но у том разреду се предузима код рачуна и израчунаваће камате. На против, у шегртским школама земљопис се предаје у I. и II. разреду, а у Вечерњој Школи израчунаваће камате и с тим у вези ескомптовање меница предузима се у II. разреду, а упознавање са меницом тек у III. разреду!

Ове чињенице јасно нам показују, да је ниво наставе у Вечерњој Школи био на нижем ступњу, него у шегртским школама. Но ове чињенице показују нам веома јасно и неприродност и нелогичност наставе. А настава, која стоји у опреци са логичним редом и дидактичким начелима, не може се назвати добром наставом.

Да потврдимо, да је заиста било нелогичности у наставном поретку. Код књиговодства и српске кореспонденције небројено пута су потребна знања из земљописа и гле: у ученика их нема! Они ће учити земљопис тек у III. разреду. Рачун, кореспонденција и књиговодство пак у III. разреду већ се не предају, а тек у III. разреду учи се о меници, кад је већ ескомптовање меница свршено и кад је код ова три предмета толико било потребно, да ученици имају знања о меници.

да је свако задуживање злотвор човеку, већ само непаметно. Ко више троши него што зарађује — расипа, распикућа је, и мора се задуживати. Ко се задужује, тај гомила бриге и непријатности у животу. А бриге и непријатности муче душу човечју и не дају јој мира. Зато ни задуживање не може друго што бити човеку него злотвор и крвник.

Човек на свету нема само злотвора већ има и пријатеља, има и добротвора, има и спаситеља. Пријатељ је и добротвор човеку ко га спасава од злотвора. Колико човек има злотвора, толико има и спаситеља. А да ли ће бити јачи добротвори или злотвори зависи од самог човека; којој се страни човек реши и преда она ће страна надјачати и освојити човека. Кад год се нађе на раскрсници да има да бира пут, човек ваља да пође у сусрет добротворима, а да окрене леђа злотворима. Да се не би преварио, ваља човек да позна и добротворе и злотворе своје. Злотворе смо изнели и показали, а сад да видимо који су добротвори човеку. Према сваком злотвору има човек и добротвора свога који му помаже да се ода зла брани. Како на њега почне наваљивати злотвор, он срцем и душом ваља да се баци у наручја добротвору.

Кад леност навали да освоји човека, он ваља да се баци у наручја вредноћи, јер га она онда спасава од пропасти. Ко вредно ради зло не мисли, јер су све мисли његове онда везане за онај посао. Па онда сва блага што имамо стечена су радом. Рад најбоље растерује једно велико зло а то

Кад свему овоме додамо још и то, да око четир петине ученика и не види трећег разреда, него напусти школу после другог разреда; да у највише Вечерњих Школа и нема трећег, него само прва два разреда, онда морамо опазити ту велику чињеницу и истину, да је наша трговачка омладина највећим делом стицала врло мршава знања, све и кад је посећивала Вечерњу Школу. Изузетак су били оно врло мало ученика, који су свршили и трећи разред.

Овоме је стању требало што пре лека потражити.

Ја сам на те недостатке, које сам, као управитељ Вечерње Школе у Новом Саду у току 1912/13. школске године уочио, чешће указивао међу позванима, а и у овом листу сам их чешће додирнуо. Сад пак износим ове опаске опширније, да се види, да је заиста било потребно, да се изведу реформе у наставној основи за Вечерње Школе.

Веома се радујем, да мој глас није остао глас онога, који у пустињи вапије. Школски Савет Вечерње Школе у Новом Саду извео је потребне реформе у настави, те су сад недостаци отклоњени. Наставна основа је тако измењена, да ће знатно подићи ниво знања, која се у Вечерњој Школи предају, а тиме пружити и ученицима много више спреме за живот. То је учињено тиме, што је земљопис пренесен у I. и II., познавање менице у II. разред, а немачком језику додат је један час и у II. разр. Уз то ће се и на жељу ученика, предузимати и двоструко књиговодство у III. разреду.

Поред тога настава је доведена и у логичан дидактички ред. Сад ће се много лакше и успешније моћи настављати, јер је омогућена толико важна и потребна концентрација између појединих наставних предмета: наиме, да на пр. земљописна знања послуже при настави у књиговодству, кореспонденцији и рачуну, а знања о меници код рачуна, кореспонденције и књиговодства.

Но да трећи разред не би у 1913/14. школској години штетовао тиме, што се земљопис и познавање менице у том разреду неће предузимати, ученици трећег разреда учиће ове предмете заједно са другим разредом.

Приликом преудешавања наставне основе усвојен је и предлог мој о једном од првих најважнијих за-

је досаду, која води човека свакоме греху: и пијанству, и картању, и распикућству, и свакој пропасти. Вредноћа растерује многа зла која упропашћују човека, те не може она друго што бити него спаситељ његов. Све може бити, али да вредан умре од глади, то нити је било, нити може бити. Ако је богат, вредноћа га чува да не осиромаша; ако је сиромаш, вредноћа му помаже да напредује.

Да човека подигне и унапреди што већма, вредноћа се радо удружује са штедњом. Штедња је највећи непријатељ распикућству. Они не могу заједно, него једно друго потискују. Да се угнезди штедња, мора потиснути распикућство. А тако и ово потискује ону. Ништа човек стећи ни имати не може док не штеди. А штеди чим мање троши него што привређује. И што му је штедња већа, то је човек све сигурнији да неће пасти у невољу, да га несрећа неће снаћи. Штедња је човеку добротвор над добротворима, јер га чува и од задуживања.

Вредноћа и штедња кад се удруже толико су јаке да потисну сва зла и сачувају човека од беде и невоље. А кад човек није у невољи, онда му је већ лако сачувати се и од зависти. Вредну и штедљиву човеку срце је пуно задовољства. Задовољан пак човек није завидљив.

И тако према злотворима и крвницима као што су: завист, леност, расипање и задуживање, човек има и добротвора својих, и спаситеља својих, а то су вредноћа и штедљивост.

хтева у настави, који се захтев, према великом замашају своме може скоро на прво место метнути, а то је, да настава буде *васпитна*.

Но о том другом приликом.

Љуб. Лотић.

Мисли са изложбе

Кад сам се попео горе у једну од дворана Трандафилкина Сиротишта, дочекала ме млада симпатична појава једног човека, који ми се предусретљиво приказао као ципелар из једне сремске варошице у новосадској околини. Док смо измењали неколико фраза, које обично измењују људи у таквим приликама, око нас се брзо окупи још неколико млађих у свечано руво одевених људи, млађих занатлија наших, којима је на лицу сјала радост са задовољством. Они, све наше млађе занатлије из Новог Сада и још две-три особе из околине, крај свега тога, што их нисам познавао, приступили су ми као неком старом познанику, осећајући, да нас, који смо посетили ову изложбу, и њих, који су ову изложбу приредили, везује интимна веза и симпатија, која везује људе једнаких назора и једних идеала.

Обазрео сам се око себе. У свом веку виђао сам доста занатских и индустријских изложба. Виђао сам их у великим индустријским центрима. Често сам стојао пред везом каквим или тканином, пред завесом, или пред каквим собњим намештајем, гледајући га дуго и уживајући у пријатним импресијама, које беху веома сличне онима, које осећамо кад гледамо уметнички израђену слику или убогоданој, песничкој инспирацији испевану песму. Гледао сам укусно намештене собе, у којима свако парче и на сваком парчету свака појединост одавше тако уметничку композицију, која би се могла мерити с композицијом великих дела књижевних. Гледао сам многа и разна дела вредних занатлијских руку, који беху израз јаким уметничких осећаја, која су одавала снажну инспирацију, која су у нама будила оне исте осећаје, које је осећао уметник, кад их је стварао. А никада не ћу с такве једне изложбе заборавити девојачку собу, која и нежном израдом сваког изложеног собњег намештаја, ведрим бојама, а скромном и укусном композицијом својом беше прави храм девичанској невиности: храм, који чистоту девичанске невиности прослављао нежније и лепше од многе песме.

Обазрео сам се по овој изложби, коју је наша новосадска занатлијска омладина приредила у Трандафилкину дому — и насмешио сам се. Како је ситно, како је мало све ово, што је исложено. Један поглед је довољан, да обухватите њиме целу изложбу. Па ипак како ми је све то мило, баш зато, што је тако мало, ситно, незнатно, скромно. Гледао сам оне велике изложбе и дивео се — а ову малу изложбу гледао сам и смешио сам се искрено и топло.

Наши изложници као да су разумели, шта значи мој осмех.

— Скромно је, сиромашно је, рече ми један од њих, али је наше. То, што год видите, израдили су наши људи. Почетак је...

Мој симпатични изложник имао је право. Почетак је... Али почетак симпатичан.

И ја сам ишао од једне ствари до друге и посматрао — и у мени се будили други осећаји, друге мисли, сасвим различите од оних, које се ројиле у мојој души онда, кад сам гледао оне велике и сјајне изложбе у оним великим индустријским средиштима.

Срби су одувек били познати као веште занатлије. Уметничка душа српског народа, која је тако лепо изражена у нашим народним песмама, добила је исто тако нежна израза у нашим народним везовима и тканинама. У српској души има оригиналности и полета, има инспирације, која је чини подесном, да и на занатском пољу ствара уметничка дела. Одело нашег женскиња — не мислим наше крајеве, где се одевањем наше

женскиње унакарајују поводећи се за некаквом модом, коју не разумеју и за коју не могу имати никаква смисла — него одело нашег женскиња у оним крајевима, где је наша народна ношња одржана у чистој оригиналности својој, а у многим крајевима и мушка ношња одаје дубок смисао за оригиналним стварањем. А кад би се ова подобност нашег народа систематским и смишљеним радом упутила на модерне и уметничке занате, не сумњам, да би Србин занатлија веома лако могао конкурисати свима народима у суседству своме.

Али на жалост, српски занатлија веома ретко долази у прилике, које би га могле задахнути вишом инспирацијом, које би у њему могле пробудити веће амбиције, дати му већег полета. Међу хиљадама људи, који се у нас одају занатима, код нас мора бити много људи с великим способностима, али они понајвише учмају, јер никада немају прилике, да их развију, па чак ретко који има прилике, да се усаврши и у техничком раду свом.

Изложба ова треба да пружи нашој занатлијској омладини такве прилике, које до сад није имала: да се у њој пробуди амбиција, да се у њој покрене учмала стваралачка моћ, да се у њима васпита уверење, да и занатлија и занатлијски омладинац може бити чувен, може бити велик, значајан и виђен члан нашег друштва.

Ова изложба, коју је Коло Занатлијске Омладине приредило у Трандафилкину Сиротишту први је скроман почетак на оваквом васпитању наше омладине. И ја, идући од једне ствари до друге, не дивим им се, јер радост, што је овај њин тако скроман почетак ипак учињен, угушује у мени сваки други осећај. И ја разумем ону интимну радост, с којом изложници дочекују посетиоце: они осећају, да су сви они, који су походили њихову изложбу, њихови пријатељи, које одушевљавају исте идеје као и њих, и они им се радују као људима, који су их вољни потпомоћи.

Изложба је наше изложнике могла уверити, да тај број ипак није тако мали. 6

Савез српских новчаних завода.

(Изјава Ђ. П. Миросављевића књиговође вршачке српске банке *шћамјана* у „Србобрану“.)

Да је савез свих српских новч. завода у целој монархији једна врло потребна, — а на здравој и паметној основици постављен, — и врло корисна ствар за општу српску привреду — ту разумем и ратара и занатлију и трговца, — о том не може бити дискусије, то се не да порицати.

Чак не може бити великих несугласица ни у општем начину остварења ове замисли, само је од неопходне потребе, пре но што се позвани лате овог, заиста огромног посла, добро испитати све узроке, који би могли бити сметња остварењу ове централне српске привредно-финанцијске установе, и систематски радити на томе, да се они отклоне, како би сама организација могла глатко и успешно бити спроведена.

На првом месту морали би смо бити на чисто са тим шта хоћемо? По мом стручном схваћању ради се на оснивању — односно — пројекту за оснивање једног српског финансијског центра — у коме би сви српски новчани заводи — а по могућству и они у Херцегбосни, имали главна удела, — т. ј. били оснивачи, деоничари. Тек ако и у колико не би било могуће пласирати сав деонички капитал у кругу самих завода, могао би се остатак ставити на расположење појединим лицима, нашим Србима капиталистима.

Ван сваке је сумње да би деонички капитал овако једног огромног финансијског центра. намењеног да испомаже довољним и јефтиним кредитом све српске новчане заводе, морао бити и одговарајући велики, у најмању руку бар 20—25 милијона круна. Но сама свога деоничког капитала сумњам да би била довољна да одговори сврси; ту би морало бити још и других расположивих средстава. На страшно велики,

или деоничком капиталу одговарајући улог на штедњу не треба много рачунати, јер се и ту — као пласирању деоница — не смемо уздати у стране, приватне капитале него апеловати само на готовине — расположиве искључиво у српским рукама, но нетреба изгубити из вида да несмемо рачунати на улоге, који су сад по свима нашим српским заводима смештени, јер тиме би смо наше мале и мање заводе знатно слабили, а на какве друге српске капитале, који су сада на жалост уложени по многим несрпским заводима несмемо такође рачунати, изузев да се српска свест код свију појединаца капиталиста Срба развије. Кад би смо развијену српску свест у свим слојевима нашег народа могли доживети, молим да ми се верује: да бих ја у томе видео скоро исто толико славе и поноса, колико уживам у најновијем ослобођењу петвековне српске раје, и у освети Косова.

Из искуства, стеченог мојим дугогодишњим радом и студијом о нашим новчаним приликама могу претпоставити, да по несрпским заводима ове монархије леже уложених на штедњу више од 50 милијуна круна чисто српских капитала. Ко зна иоле рачуницу и моћ капитала, тај ће знати и оценити: колика би привредно финансијска сила били ми Срби са оваким привредним центром, какав би требао да буде савез српских новчаних завода. То већ прелази у утопије, у снове немогућности, као што и до сада пуних пет векова сматрасмо чисто невероватну могућност покајања Косова и ослобођење раје, наше браће, па ето ипак доживесмо. Шат се у новијим генерацијама развије национална свест боље, интензивније, кад у остарини превлађује неповерење према свом рођеном Српству, по оној проклетој: „што је наше све је лоше“.

Још када би свуда на управи сваког новчаног завода нашег стајао стручан управитељ, — велим спреман човек од банкарске струке, онда би наше опште привредно-финансијске ствари много боље стајале, овако пак, немамо од 200 и више српских новчаних установа ни 10, на челу којих стоји као управитељ стручан и практично искусан књиговођа.

Кад ову врло судбоносну ману и болест излечимо, и кад се наши српски новчани заводи потпуно еманципују од утецаја наших политичких странака, онда тек можемо помишљати на сложан централизован рад у овако огромном подухвату.

Још сумњам да би се под српским именом фирме ове централе, матице свих наших новчаних завода, могле (!) на надлежном месту издејствовати повластице за издавање заложница, — па макар тај завод постојао и у самој метрополи Угарске — у Будимпешти, као што држим да треба, и да једино и има смисла да тамо буде, већ и због извора и контакта са најјачим ово-земаљским и иноземним новчаним круговима; — без заложница, које би морале бити и котиране на берзи, не може бити ни говора о опстанку оваког завода, пошто бисмо иначе били упућени само на српске капитале, а на терет и опасност повлачења истих из наших садашњих малих завода.

Нека би и ово неколико напомена било од користи покретачима при овом послу, ако што узвреди.

Стран новац

Пре десетину дана је чак до наше престонице допринглезски новац. И ако га је мало, тек неколико милијона, знатно је, што је то стран новац. Наиме, једном нашем новчаном заводу пошло је за руком да један део свога меничнога портфеља смести у Лондону. Енглески капитал, као што видимо из овога, након дужег времена опет нам стоји на расположењу. Важност овога не смемо потцењивати, али ни прецењивати. Зато сада, када смо већ при концу велике кризе, која је подрог године трајала, наступило је ово време, да из овога повучемо консеквенцију поуке и да већ једном будемо начисто не само са тиме, какву улогу страни капитали играју у нашем привредном животу него и са тим, да ли ћемо

знати и умети исте придобити за себе. Сименс је духовито рекао: туђ новац је радња. Суштина целокупнога привреднога усталаштва напретка и такмачења није ништа друго него начин, којим нам опхођавањем туђега новца сопствени капитал умножава. Када ово испада за руком, онда смо са радњом задовољни. И новац баш зато не припознаје ни вештачке, ни природне границе, за то он нема ни срца, ни националне свести те се обично вели, да је капитал непатриотски и нечовечан.

А то је оно, што је омогућило капиталистичку производњу и у овоме лежи тајна гигантскога напредовања светске економије. Данас капитал не само да није интернационалан, него је и деперсонифициран. У великим банкама су као у неком огромном резервоару прикупљене готовине хиљаде и хиљаде мањих-већих капиталиста а велики новчани трустови, у која опет новац банака утичу, исти у њима губи сваку индивидуалност, као што у дунавској води не можемо разликовати, ко ја је кап из речице, а која из потока. Резултати овога данас стварају такве комбинације, о којима се пре четрдесет-педесет година ни сањати није могло. Некада је светски новац био у рукама Ротшилда и када је, рецимо, једну жељезницу требало градити, све је зависило од тога, да ли је Ротшилд вољан дати зајам. Највише рудокопских подухвата он је финансирао. Што се њему није свиђало, према чему он није био наклоњен, те није дао новац, то је већ у клици пропало. Почетком седамдесетих година Угарска само што није банкротирала, јер је Ротшилд за камату жељезничких зајмова тражио гаранције. Али чим је основано прво велико банковно деоничарско друштво, Ротшилди тиме добише смртни ударац, као некада Млеци, када је Васко де Гама открио, да се у Индију може путовати и обилажењем јужне Африке. У жељезничким стварима и угљеним мајданима Ротшилди су још играли главну улогу, али у електричним подухвату већ не. Ту су господариле велике банке, које се на деоничком базису удружише организовале, независно од приватног мњења акционара и улагача.

Стога је данас куд и камо лакше стране капитале сместити у државу, него пре десетину година, јер данас новац нема националан карактер, независан је од економског конзерватизма капиталиста, писличарења, негодовања и данас све од тога зависи да ли знамо страним капиталима такве приходе и погодности осигурати, да нам морају бити наклоњени. И ових неколико милијона енглеске валуте, која је ових дана угарску престоницу запљуснула, зато је потекла амо, јер ће се овде боље сместити но у својој домовини; овде јој се боље рентира и ето, то је начин, како се туђ новац примамљује у државу.

Трговцу и индустријалцу није велика невоља, ако је новац скуп, то се још може лако поднети; право зло је у томе, када новаца у опште не може да набави па ни онда, када би рад био и најскупљу камату плаћати. По каматњаку нотне банке равнају се све стопе камата у држави, те ако је званична стопа висока, висока је и приватна. Ово, међутим, има своју добру страну, што се у нашој у капиталима сиромашној држави не сме потцењивати. Јер да је код нас каматна стопа виша но у иноземству, тада стран новац (који као што напред рекосмо, не познаје национално осећање) улази, шта више плави целу државу, у томе уверењу, да ће овде приход већи бити, но што би био у домовини му.

На Лондонској пијаци је приватан каматњак данас $\frac{37}{8}$ % а код нас $\frac{53}{4}$ %; диференција дакле од $\frac{17}{8}$ % омогућила је, да су наше банке један део својих меничних портфеља умеле сместити у Лондону. Док је на континенту оскудица у новцу, у Енглеској га и сувише има. Енглески капитали, дакле, траже пијаци континента, дајући зајмове краткога рока. У Француској нема ни приступа јер немају потребе, него само ми и Немачка. Дакле код нас и није само у томе главна тешкоћа енглеске капитале привлачити, него спречавати, да нас Немачка у томе не претекне. А једини је, ваљда, начин да ово постигнемо, ако каматну стопу бар колико-толико вишу имамо него Немачка.

А и зато се А.-Угарска Банка у овим стварима увек и равна према Немачкој Царевинској Банци: када ова подигне стопу и наша редовно диже, а смањива је само онда, ако је Немачка Банка свој каматњак претходно снизила. Истина од овога се више пута и одступа, али је ипак ово свеопште правило, јер страни капитали свагда ономе нагињу, где је каматњак погоднији.

Новчана политика, дакле, није баш тако страшна ствар, као што лајици држе, него једна врло проста и шаблонска ствар. Као што један новчани мали поседник бира између две штедионице, које су, рецимо, обе поједнако сигурне, ону, која већу камату даје, иноземски капитал исто тако залиху свога новца шаље у ону државу, у којој је поред гаранције каматна стопа виша. Наравно да и у овоме има својих граница, јер претерано висока каматна стопа узрок је сумњи и неповерењу.

Како живи наш помоћник.

Из једног места нашег, у коме има организоване омладине, добило је уредништво наше ово писмо:

„Заиста је већ време, да наше организоване омладине, а у првом реду управе њихове, почну озбиљно проучавати друштвене прилике, у којима живе наши омладинци. Друштвени утецаји су јачи и од школе и од листа и од предавања на другарским вечерима. Најлепше речи, којима хоћемо иушколи и у листу и на другарским састанцима да утичемо на наше омладинце, често се разбијају о социјалне прилике наших омладинаца као морски таласи о стење. Ако хоћемо дакле да подигнемо нашег омладинца морамо га потражити у свакидашњем му животу: у дому, међу пријатељима, друговима, у разоноди и у уживањима. Јер у том свакидашњем животу њихову има врло често таквих утецаја, који никад не ће створити од нашег помоћника честита и ваљана трговца. Ја познајем једног младог и честитог помоћника, који је дошао у наше место, у седамнаестој години својој, још непокварен и неискусан. Стан и кост узео је себи у кући, чији је домаћин био познат с лакоумна живота. У тој кући од домаћина свога није могао ни чути ни видети ништа лепо, ништа племенито, ништа што би у њему могло развити љубав к раду, вредноћи и штедњи, што би га привикло трезвеном животу. Залуд смо ми том младићу отворили школу — није је посећивао. Залуд смо га приморали, да као организован омладинац мора бити члан Централне Касе, те примати наш лист — није га читао. Залуд смо му приређивали другарске састанке с предавањима — он није на њих долазио. Место свега тога он данас већма воли седети у крчми и картати се уз вино или пиво. Да је за времена, онда, кад је дошао у наше место, било некога, ко би га обавестио, да је доспео на рђаво место и у рђаво друштво, тај би младић још могао бити најчеститији омладинац, а с временом и највреднији трговац. А овако сви морамо стрепити за његову будућност.

„Ту би организоване омладине могле много учинити. Оне би могле саставити списак честитих и ваљаних кућа, где наши омладинци не би имали прилике васпитавати се у рђаву духу, где не би научили ништа рђаво, где би били у добром друштву, у коме се цени вредноћа и штедња. Те када би наш омладинац дошао у место, где имамо организоване омладине, омладинска управа препоручила би му кућу, честиту и ваљану, у којој би могао добити кост и стан, а где би уједно био у таквом друштву у ком не би могао ништа рђаво научити, у кући где би се уз остало и васпитавао свему што је лепо и добро. На тај начин многи би се омладинац спасао сигурне пропасти“.

Тај предлог нашег пријатеља заиста је оправдан. А што је најважније није га тешко извести. Све омладинске управе требале би се посаветовати о том крупном питању. Много зло у омладинском животу излечило би се на тај начин веома брзо.

Упутства за сталну штедњу

Главне Привредне Задруге у Загребу.

1.) Уплате се врше овим начином:

Ко упише једну честицу тај плаћа месечно 2 круне

„ „ две честице „ „ „ 4 „

„ „ пет „ „ „ 10 „ и т. д.

2.) Да би се уплате односно шиљање новца олакшало и поштарина уштедила (јер се не може при свакој уплати чланска књижица слати) најзгодније је уплате шиљати преко поштанске штедионице, и то помоћу уплатних листића.

3.) Уплатне листиће за шиљање новца, издаје својим члановима Главна Привредна Задруга у Загребу уз следећу цену:

1 Свешчица са 10 уплатних листића К — 60 филера.

1 „ „ 20 „ „ „ 1·20 „

1 „ „ 50 „ „ „ 3— „

(Колико тих уплатних листића желиш, толико новца пошљи задрузи па ћеш одмах добити уплатне листиће).

4.) Уплате — са уплатним листићима — могу се вршити код свију поштанских звања у Угарској, Хрватској и Славонији, а из других земаља шаље се новац поштанском уплатницом (Postanweisung) франко.

5.) Уплатне листиће са потврдама поштанског звања и рецеписе треба чувати, а концем сваке или сваке друге године, треба послати чланску књижицу у Загреб, па да се у исту све уплате упишу и потврде. У ту сврху треба послати и марака за поштарину, да се књижица рекомандирано поврати, јер задруга не може те трошкове сносити, нити може такве обрачуне водити.

6.) На полеђини поштанског уплатног листића, могу се само тако неке писмене приметбе стављати, ако се у исто доба и поштанска марка од 5 филера прилепи.

7.) Новац за уплатне листиће (свешчице), треба увек унапред слати.

8.) У интересу је сваког члана, да уплате врши сваког месеца тачно и уредно на време, јер се и на то пази, па се према томе доцније код одређивања кредита просуђује вредност, уредност и сталност сваког појединог. Новац носи своју камату.

Ко више штеди и улаже, ко се и у свему осталоме тачно, уредно и мудро влада, тога хвале сви господари, тога хвали свако, томе ће ваљати — разуме се, данас сутра, кад време дође — па и онда кад буде кредит тражио.

Ко са 6 месеци не уплати своје честице искључује се из чланства. Уплаћени новац враћа му се по свршетку кола без камате. Но ако се члан налази на војничкој дужности дуже од $\frac{1}{2}$ године, па ако то одмах пријави управном одбору и изјави, да за то време не може уплаћивати своје честице, неће бити искључен из чланства, него ће му по иступу из војништва управни одбор одредити коло, којему припада, у ком ће вршити даљне уплате.

Патронат Привредникових Фондова решио је у својој великој седници од 10. (23.) септембра 1911. године, да се фондови имају да употребљавају пре свега за умерене почетне кредите ваљаним младим члановима почетницима, који су свима прописима удовољили.

То је велика тековина, јер су тиме та средства својој главној сврси на располагање стављена.

Кредити се дају — разуме се — преко „Главне Привредне Задруге“, која ради тога и постоји. Зато треба, да се сваки ваљани млади Србин упише одмах за члана, да непрекидно, стално и издашно штеди, да у свему увек тачно удовољава, и да се увек влада тачно према прописима.

Ко је већ од пре члан, тај треба — разуме се — да упише и да уплаћује сваке године све више у ту задругу, ради свога будућег кредита и ради среће своје.

Који млади Србин није уписан, нека се одмах упише — да се не морадне данас-сутра кајати.

ОМЛАДИНСКИ ГЛАСНИК

ПОЗИВ НА ЗАБАВУ СА ИГРАНКОМ, коју приређује Новосадска Трговачка Омладина у недељу на Малу Госпојину 8. (21.) Септембра 1913. г. у великој свечаној дворници Хотел Јалисавете у корист своје вечерње школе, а од чистог прихода 10% више девојачке школе, уз пријатељско суделовање гђице Милице Јовановићеве, овд. певачког друштва „Невен“ а у г. Стевана Поповића. Почетак забаве тачно у 8^{1/2} часова у вече. На забави свираће војна гласба 96. пуковније. Цене седишта I. место К 3, остала места К 2, стајање К 1. Улазнице могу се до дана забаве добити у књижари Светозара Ф. Огњановића (пређе А. Пајевића) а на дан забаве на каси. Са обзиром на племениту и корисну цел примају се добровољни прилози са захвалношћу и биће путем нашег орг. објав. Распоред. I. део: 1. Д. Д. Хруза: „На сонику“ изводи тамбурашки збор Новосадске Трговачке Трг. Омладине. 2. А. Јорговић: „Песма о песми“, речи Змај Јове Јонавовића, пева мешовити збор срп. певачког друштва „Невен“ а. 3. а: Eduard Schütt: „Valse mignonne“. 6: Charin: Improptu I., изводи на гласовиру г-ца Милица Јовановићева. 4. „Српске народне песме“, пева уз гусле госп. Стеван Поповић. 5. Ст. Мокрањац: „Хајдук Вељко“, пева мешовити збор срп. певачког друштва „Невен“ а. 6. „Смеса срп. народни песама“, изводи тамбурашки збор Новосадске Трг. Омладине. 7. „Бранко Радичевић и Вила“, жива слика, изводе г. г. члан Новосадске Трг. Омладине и чланица срп. пев. друштва „Невен“ а. Други део игранка.

НАСТАВНИЧКА АНКЕТА. Прошле године, крајем месеца септембра, била је по одлуци панчевачког конгреса сазвана наставничка анкета, на којој је био претресен и организациони статут и наставни план наших школа. Мада питања, која се тада расправљаху, дубоко засецају у наш омладински живот, ипак се овом позиву беху одазвали једини Земунци. Наставничке анкете, на којима би се иступљали, ако не сви наставници наших школа, а оно бар по два-три изасланика, могле би знатно унапредити једноликост наставе у нашим школама. Због тога можемо само с највећом радошћу поздравити идеју, која је поникла у вредној старопазовачкој омладини: да се и ове године сазове наставничка анкета, на којој би се расправљала питања како о градиву тако и о методу рада у нашим школама. Питање о сазиву анкете, расправиће се идуће недеље на седници Централне Управе. Ми не сумњамо, да ће Централна Управа свакако сазвати наставничку анкету. Оне омладине, које намеравају ове године отворити школу, нека похитају, да што пре изаберу своје наставнике и нека већ сада делегирају оне, који ће евентуално доћи на анкету, како би се анкета могла у што краћем року сазвати.

НЕМИЛО ИЗНЕНАЂЕЊЕ. Новосадска Трговачка Омладина, чија се школа радом својим истицала као узор другима, дочекала је ове године непријатно изненађење. На своју молбу, коју беше упутила Патронату Српске Велике Гимназије Новосадске, омладинска управа добила је од гимназијске управе одговор, да је Патронат одбио молбу Новосадске Трговачке Омладине, не дозвољавајући јој употребу гимназијских дворана у школске сврхе. Осим гимназијских учионица у Новом Саду нема дворана, у којима би се могла држати предавања наше Вечерње Школе, јер ни дворане основне школе ни дворане Више Девојачке Школе нису за ту сврху подесне, јер у њима нема осветљења. Једине су дворане, које би се могле употребити у ту сврху, учионице овд. мађарске трговачке школе. Ако нам она не буде уступила своје дворане Вечерња Школа Новосадске Трговачке Омладине мораће прекинути свој рад — она ће бити угушена.

ПРИВРЕДНЕ НОВОСТИ

ДВОСТРУКЕ ШИНЕ НА ЗЕМУНСКО-БУДИМПЕШТАНСКОЈ ПРУЗИ. Управа кр. угарских државних железница у споразуму с кр. угарским државним министарством већ је раније одлучила, да на земунско-будимпештанској прузи положи и други пар шина. Та је одлука, међутим, остала само на папиру. Али резултат балканског рата изазвао је и у овом питању промену, јер је министарство трговине у интересу трговинског промета између Србије и Угарске, одлучило, да пре свих осталих железничких инвестиција изради други пар шина на овој важној прузи, те је упутило управу угарских железница, да хитно покупује оно земљиште, које је потребно за постављање другог пара железничких шина.

УВОЗ МЕСА ИЗ СРБИЈЕ. По мишљењу стручних кругова, као што јављају горње новине, увоз меса из Србије ове године свакако ће опасти, јер с једне стране, у Србији има сада знатно мање угојене марве, а с друге стране, због рата је и неговање сточарства знатно патило. То је разлог, што Србија у овај мах не располаже многим месом бољег квалитета. Угојену марву моћи ће Србија у већој мери извозити тек касније у јесен. Сточарство у Србији ће, међутим, свакако брзо пребојети ране, које јој је задао овај рат, јер вредни српски сељак свакако ће гледати, да интензивним радом надокнади материјалне губитке, које је у рату претрпео.

ИЗ ПРОМЕТА ИСКЉУЧЕНА РОБА. По наредби земаљске владе у Загребу забрањено је због колере увозити из Босне у Хрватску и Славонију воће, млеко и производе од млека, даље сирову и учињену кожу, употребљено рубље, одело и постељу. Због тога пограничне прометне станице не примају и не отправљају даље ове производе, којима се може ширити колера.

ПРОТИВ РАДНИЧКЕ ОСИГУРАВАЧКЕ БЛАГАЈНЕ. Многима се не допада пространа аутономија, коју ужива у Угарској радничка осигуравачка благајна, те је желе подржавити. Покрет је овај покренуло индустријско удружење у Стоном Београду, које је окружницом позвало сва индустријска удружења у држави, да се прикључе великој депутацији, која ће од министра председника Стевана Тисе и министра трговине барона Јована Харкањија тражити, да радничку осигурачку благајну подржаве. До сад се педесет индустријских удружења прикључило овом покрету.

ШТА СТАЈЕ ПАНАМСКИ КАНАЛ? Сједињене Државе Североамеричке издале су недавно рачун о трошковима око градње панамског канала, који ће спајати Тихи Океан с Атланским Океаном. По овом рачуну трошкови су до 30. јунија ове године износили преко 1440 милиона круна, те кад ово велико дело људских руку буде готово, укупни ће трошкови износити скоро две милијарда. Занимљиво је сравнити разне прорачуне, који су били начињени за време градње овог важног морског пута. Кад су Сједињене Државе у Северној Америци одлучиле, да дограде панамски канал, одбор састављен од мерника и стручњака одредио је за потребне трошкове 720 милиона круна. Године 1908. беше већ прорачунска свота подигнута на 800 милиона, а сад је, међутим, већ јасно, да ће она свота, коју је ваљало утрошити само на градњу канала достићи своту од 1160 милиона круна. Али осим градње канала ваљало је огромне своте потрошити и на уређење оних крајева, кроз које канал пролази. Само на побољшање хигијенских прилика у тим крајевима, које су легло разним заразама, потрошено је 72 милиона, а на потребне железнице 48 милиона круна. Мерници, који су састављали први прорачун, нису рачунали, да ће радна снага у току времена знатно поскупити. Тако су мерници, који су у први мах добијали по 1440 круна, касније добили по 2400 круна месечне плате.

СЛАВЕНСКИ ЈЕЗИЦИ У БУДИМПЕШТАНСКИМ ШКОЛАМА. Чак и по нашим новинама беше се раширио глас, да ће се у свима средњим школама у Будимпешти, које издржава угарска престоница, предавати један јужно-славенски језик као облигатан предмет. Тај глас у овом облику не одговара истини. Будимпештански магистрат одлучио је само толико, да дозволи, да се у вишим трговачким школама предаје један славенски језик као необлигатан предмет. Ту је одлуку своју будимпештански магистрат мотивисао живим трговачким везама, које ће везивати Балкан с угарском престоницом. Ми, међутим, можемо само жалити, што се тај глас није обистинио у ранијем облику свом. Јер живље трговинске везе између Угарске и Балкана могу се очекивати само онда, ако што шири слојеви мађарске интелигенције, а не само неколицина људи, који мисле, да ће им то бити хлебцац, буду што боље познавали балканске народе. А то би се најлакше могло постићи, кад би се у мађарским школама, и ако не у свима, а оно бар у оним у јужним крајевима увео српски језик као облигатан предмет.

СНИЖАВАЊЕ КАМАТНЕ СТОПЕ У НЕМАЧКОЈ. Из кругова, који стоје близу Немачкој Царевинској Банци, јављају, да ће банка, крај све своје раније одлуке, да ће до краја ове године одржати садашњу каматну стопу од 6%, наскоро ипак снизити своју каматну стопу, и то због тога, што положај банке постаје све повољнијим, а залиха у злату све се више множи.

ПРОМЕТ СА БУГАРСКОМ УСПОСТАВЉЕН. Угарско-речко и поморско пловитбено друштво јавља, да је особни и товарни промет на линијама бугарских државних жељезница опет успостављен. Према томе ће друштвене постаје од 4. о. м. преузимати на транспорт све пошиљке одређене за бугарске жељезничке постаје преко Сомовита, Свиштова и Рушчука.

УСПОСТАВЉЕН НОРМАЛНИ ЖЕЉЕЗНИЧКИ ПРОМЕТ СА БОСНОМ. Ограничено транспортирање товара на босанским пругама преко Босанског Брода је дигнуто, тако да се на реченим пругама свеукупна роба без сваке запреке може примати и даље одпремати.

ТРГОВИНА СА БАЛКАНОМ. Јављају из Прага, да је у некидашњој седници трговачке коморе одржана конференција делегата свих чешких банака, фабрика и извозника. На конференцији су банкири и творничари тражили, да се развију што веће трговачке везе између Чешке и Србије и целог Балкана.

ЦЕНА ПАМУКА СКАЧЕ. Пошто су изгледи за жетву памука у Америци доста неповољни, те службени проценитељи не верују, да ће добити 12 милиона бала, почела је цена нагло да скаче. У Њујорку је скочила са 62 на 65 филера, а у Ливерполу и јаче. То је тежак удар за текстилну индустрију, јер кад поскупи цена сировици, биће и творнички производи скупљи, па ће се теже продавати.

ДРУШТВО ПУТУЈУЋИХ ТРГОВАЦА И ТРГОВАЧКИХ АГЕНТА ЗА ХРВАТСКУ, СЛАВОНИЈУ, ДАЛМАЦИЈУ, БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ. мољени смо, да донесемо ову објаву: Морамо држати, да је сваком од цењених читалаца већ познато, да је оснивање горњег друштва у течају и да је оправдана нада, да ће се самостално домаће друштво основати. — Како смо већ раније известили, настоји неколицина, да свом силом спречи оснивање нашег друштва, те ради на том, да се у Загребу етаблира подружница будимпештанског друштва, а да не мисли, да би то имало за последицу, да би домаће твртке ускратиле друштву сваку припомоћ. — Наше друштво не треба да се боји никакве противне струје, јер му је са свих страна већ обећано свако могуће унапређивање. — Па шта би и могло анимирати наше домаће путујуће трговце, да приступе страном друштву, које их сигурно не зове из пуког пријатељства, већ јамачно зато, јер у том види своју корист, дочим ће наше друштво примити само искрене другове, те ће настојати, да по могућности свакој оправданој жељи удо-

вољи. — Морамо приметити, да наше друштво већ сада може очекивати приступ приличног броја утемељитеља и подупиратеља, стога ће редовни чланови моћи плаћати мање уписнине и приносе, него код других друштава, а моћи ће их уплаћивати и оброчно. — Ко, дакле, од госпде колега иоле увиђа пробит, које оваково домаће друштво пружа, неће моћи, а да му радо и поносно приступи, те и своје пријатеље и знанце на приступ склоне. — Стога ће бити добро, ако се господа што скорије пријаве, да би се друштво могло што скорије конституисати. — Пријаве уз тачну ознаку адресе имају се управити на привременог тајника госп. Адолфа Шварца, Загреб Илица 119/1.

Молба уредништва

(Нарочито бисмо све председнике и тајнике молили, да ово прочитају)

„Трговачка Омладина“ излази већ ево, хвала Богу, другу годину. А захваљујући материјалној пожртвовности наших организационих омладина излазиће и даље, да буди у нашој омладини љубав према трговачком позиву, да буди у њој свест о важности трговачког сталежа у нашем народном животу, те да их као будуће трговце наше васпита, како би били што кориснији чланови нашег друштва.

Али наш орган има још једну сврху, коју никако не бисмо смели губити из вида. То треба да буде орган, у коме ће поједине омладине извештавати све остале омладине о раду свом, како би свака поједина омладина била тачно обавештена о томе, шта ради друга, те како би се једна омладина могла угледати на другу.

А та узајамна обавештеност о раду један је од главних увета за успешан заједнички рад. Јер како можемо заједно радити на истој сврси, кад једна омладина не зна, ни шта ради ни како ради друга? Без потребне обавештености свако ће радити за себе, без обзира на друге, не користећи се оним искуством, које је друга која омладина стекла у раду своме.

То треба да имају у виду све наше организоване омладине. Овај је орган њихов: све оне дужне су бринути се о томе, како би „Трговачка Омладина“ што боље одговарала својој сврси. Оне су се до сада бринуле само о материјалном издржавању листа. Али то није доста. Није довољно бринути се, да месечна уплата у Централну Касу стиже на време, да би се њоме могле покрити потребе листа, него свака организована, па — и сваки прави омладинац ваља да се постара, како би лист и садржином својом био што бољи.

А ево шта може у том погледу да уради свака Омладина: о сваком, па и најситнијем раду свом треба да обавесте уредништво свога листа. Држи ли управни одбор седницу — у записник или у препису или у изводу ваља послати уредништву листа. Уредништво ће оно, што је за јавност обрадити и објавити у листу. Је ли држала омладина забаву, другарско вече, је ли приредила излет, је ли добила нових чланова, нових добротвора, је ли отворила школу, колико се ученика уписало, ко су наставници, о свему томе треба једном картом или писмом јавити уредништву листа. Није потребно, да тај обавештај буде углађен, дотеран и већ спреман за штампу: то ће се урадити овде.

Заиста то, што овом молбом тражимо од наших омладина, није тако крупна ствар, а да је не би могли извршити. Та само неколико минута траје док напишу какав обавештај нам, док препишу записник своје седнице. Али кад све омладине буду тако радиле; кад све буду редовно обавештавале свој орган о свима догађајима, који се онде догађају, омладински ће нам орган бити садржином богатији, разноврснији и занимљивији, уједно ће и много боље одговарати својој сврси, ради које је и покренут. А то могу најбоље учинити прегледници и тајници наших организационих омладина.

Није тежак посао. Многи су то већ и до сада чинили. Хоће ли сад сви послушати нашу молбу?

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

Бласник: СТЕВАН Л. ГАВАНСКИ	ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.	Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанина« Неплаћена писма не примају се. Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута уврћује рачунају се јефтиније.	Одговорни уредник: БОКА РАДУЛОВИЋ.
	на 1/4 годину 6 Кр. на 1/2 године 3 » на 3/4 године 2 » Поједини бројеви 10 пот.		

МИСЛИ ЈЕДНОГ РАТАРА.

Много пута сам размишљао о животу наших ратара, а особито о животу ратара овде у нас.

Нико не може порећи вредноћу наши ратара и мора се признати, да сви ратари раде по начелу: обрађују своју земљу онако, да ти што више користи донесе, да тиме лакше подмири своје потребе, које су велике. Наши ратари обрађују земљу своју према напредном разумном обрађивању. Но да видимо како иначе живе наши ратари.

Ми не пазимо управо на начин нашег живота. Наша млађа поколења нису телесно онако развијена као што би требало. Ми немамо кршни и развијени момака, не ћеш видети једри образа и лепа стаса врло мало њи.

Видићеш жута и увела лица, слаба тела и неразвијена, а у таким телма у таким створовима има мало услова за живот.

Не знам са кога је!

Не знам са чега је!

Ја мислим, да је то грех наш општи, нас свију. Ми знамо, како смо

живили раније, знамо, да су и наши старији, а и данас живимо доста рђавим животом. У нашим домовима се не живи уредно, и та неуредност шкоди здрављу. Истина, мало је данас кућа у којима се живи као некада, да се пости, али и ту се претерује. Кад пости иде се у крајност, а чим се омрси опет тако.

Радени људи треба да се добро ране, да им снага, коју толико требају не малакше. Свака рана коју узимају у себе, да је чиста и добро спремљена, јер само ако је укусно може бити пријатно и користити као што треба.

Ми радо подражавамо друге, радо чинимо оно што видимо, да и други чине. Кад видимо, да неко има каруце, дај купуј пошто било, само дани смо иза другог света, а и све друго радимо, што видимо од другог.

Но изгледа ми, да само оно, не радимо, што би нам највише требало. Не пазимо и не радимо на подизању народног нам здравља.

Напоменуо сам мало час о храни, која главни услов здравља. Но и поред овог првог услова, ако га одржавамо не можемо очувати своје здравље, ако не одржимо друга, који је исто тако

важан. Глад човек може дуже издржати него жеђ.

Без леба може човек више дана бити, али без воде не. Да, без воде не. Вода је благотворно пиће, јер је најздравије. Али баш то је онај други услов, што ми не пијемо воду као пиће, него пијемо: шпиритус, пијемо највећи отров, пијемо га не да загасимо жеђ већ га пијемо, да се опијемо, да тиме отрујемо своје здравље, да њиме упропастимо себе, а кроз себе и све своје. Погледајмо само како се овде у нас у том погледу ради. Ако се састане какво друштво, не може се веселити, ако нема пића, не може се диванити ако нема пића.

И наши су стари пили, и они су диванили, кад им винце удари у лице, али се нису опијали као ми данас.

Изгубимо стид и понос човечији, па се претворимо у животињу. У таком стању починимо много што шта, што не би требало, а греси се ови појављују на нашим потомцима, њини зуби морају да трну за наше грехе.

Све државе су данас узеле у своје руке, да се алкохол што мање троши. Наша држава је издала и слике на којима се види, какав је подмладак

ПОДЛИСТАК.

МРТВА РУКА.

ПРИПОВЕТКА

Написао: J. Hollos. — Предео: Д. Ађански.

САСТАНАК НА БОЈИШТУ.

(Наставак.)

Дакле није се преварио. Оправдана му је сумња. Тома Рајнхоген је заиста братоубица, јер ево доказа.

Под изговором да се уморио од путовања опрости се са домаћином поп Томом и управо оде суду и пријави догађај.

Стари гроф, председник суда не хтеде веровати проти, и у место себе пошаље једног поверљивог члана суда славног Хербста, да ствар извиди.

Изасланик је још ту ноћ дошао и рано у јутру са свим изненада закуца на врати свештеникови.

Поп Тома смешећи саслуша оптужбу и хтеде дозвати ћерку, али судца није допустио. Сам оде по њу.

Ада се баш богу молила и за стидела се, када је опазила странца у својој соби.

Како се тек застидела, поруменила и улашила, када је стари судца у име закона позове, да отвори њен писаћи сто, Ада је учинила. У њему нађоше мален сандучић, у којем нађоше мртву руку заједно с прстеном, у којем беху урезана Р. Д. Г. почетна слова.

— Боже, дакле, заиста је свештеник братоубица! — повиче судца.

Одмах их увати и на засебни колима однесе у варош.

Када је стари гроф чуо за овај догађај, јако се сневеселио и рече:

— Не верујем више човечијем лицу! И нека праведна рука божја смрви зликовца за учињено дело његово!

У овом тренутку млади гроф ступи у собу и запита оца:

— Јели могуће, да су поп Тому и његову ћерку притворили?

— Јесте! преварише нас, обмануше нас!

— Нису! — рече син. — Ада је невинна и допустите ми, да могу с њоме на само говорити.

Шта би то вредило? Та они су и гако криви.

— Али оче! заклињем ти се, да је Ада невинна Моја несрећа од ње зависи.

— Жалосни сине! Слутио сам ја ово! Шта више добио би и мој благослов. Али сад мораш

увидети и сам, да се ње мораш за навек одрећи, јер не могу дозволити, да се ожениш ћерком једног убице.

На ове речи млади гроф јецајући паде оцу на груди.

Тајна се пронашла.

У селу И. један стран млад човек распитиваше за Тому свештеника. Казаше му, где је; отиде њему, али пошто с њиме не могаше разговарати, молио је председника суда, да га на само преслуша.

Ово се баш у почетку преслушања поп Томине истраге догодило.

Стари свештеник све је порицао. Ада је напротив признања, да зна нешто о мртој руци, а изјављује даље и то, да позитивно зна, да та рука није стричева. Друго шта није умела казати, само је молила славни суд да јој дозволи, да може с оцем разговарати.

Председник суда, дотле је већ дуго говорио са странцем, који је само старог свештеника тражио, и чувши изјаву Адину, да ће тајну о мртој руци само пред оцем открити, пристане на савет председников.

У соби беху само председник и судца, када је ћерка загрлила оца свога.

— Јели дете моје — рече свештеник — да смо невини?

човека, који не употребљава алкохол, а какав је онога, који употребљава.

Но ја сам читао, да има много и приватних друштава, која су се саставила, да живе тим животом, да се боре против алкохола. Далазило ми је до руке гласило таког друштва »Здравље« које излази у Београду и у њему се много говори о шкољивости алкохола.

Слушао сам од људи, који су били у Србији, да тамо људи не пију толико као код нас, слушао сам, да тамо не можеш видети пијана човека, али нисам веровао. Но сад од како сам читао извештаје многих лекара из свију крајева света, који врше своју човекољубиву дужност у Србији негујући српске рањенике, и из тих извештаја видео закључке ти лекара, да српски рањеници брзо преболевају своје ране зато, што им је чиста крв.

Па драга браћо, ратари! Од куд пониче наш народ? Зар није постао од нас сељака, од нас ратара. Зар не ничу сви из средине наше? Зар нисмо баш ми основа, темељ нашем народу? Па кад знамо, да смо ми то, дела да се окупимо, да се договоримо те, да и опет покажемо свету, да смо ми свесни наше народне свести да знамо шта је добро. Напред браћо ратари. Удружимо се и оснујмо једно друштво »Трезвености«, јер само трезвен човек може бити здрав.

Здравље је највеће благо! Трезвен човек уме ладно да размишља о свему што је добро.

Здраво да сте браћо ратари до првог састанка.

Ваш брат
Један ратар.

НЕИСТИНИТИ ГЛАСОВИ.

»Браник« у свом броју од недеље под насловом »Смртоносно банчење« доноси како престонички листови јављају да је у Сентомашу било смртоносно туче између пијаних људи у некој крчми, па завршује: »Ето, до чега доводи несретно пиће и пушта раскалашност бачка! На што им ми велимо: »Ето докле доводи необавештеност«! У Сентомашу нити има више пи-

— Јест, оче! Невини смо! И сад ћу пред овом светлом господом исказати зашто окри- више нас, да смо убице.

Шта је [приповедала Ада, доцније ћемо дознати.

Председник саслушавши Адину изјаву о мртвој руци, пошаље свештеника и ћерку му у другу собу, сам пак узме мртву руку и скине са ње прстен, да га изближе посмотри.

Приметило се, да су прстен чистили, а и сада се још негде опажала на њему крвава места. Три почетна слова »Р. Д. Г.« заиста беху у њему урезана, али камен не беше рубин и после последњег слова налазило се и мало писмо »р«.

Сад и судач мало боље посматраше прстен; у окретању случајно, поред камена налазеће перо притисне и на то се прстен расклопи, а испод њега указа се једно женско лице. — У добри час долазим! рече председник сузним очима, јер ћеш тајну невиност открити.

— Господине судче! — продужи даље председник, — брзо ми доведите овамо сина и оног странца, са којим сам мало пре разговарао.

Млади гроф за тим ступи унутра. — Сине! — рече отац свечаним гласом — тешку ти задаћу поверавам. Ада је с оцем њеним предамном важну изјаву исказала, те не би

јанке, нити се ко туко а још мање је било људских жртава несретнога пића.

Престонички листови па и на жалост наши листови изгледа да једва чекају, да за Сентомаш нешто хрђаво могу изнети. Ако престонички листови доносе таково шта, још можемо да разумемо но наши листови, којима Сентомаш толико услуга чини, неби смели тако шта чињити. Браник са нашим знањем има дописника у Сентомашу, који би, да се таково шта десило, за цело и Бранику саопшти.

Сентомаш је баш на ограшију! кад год се шта оснивало, где год је шта требало потпомоћи одма апел на Сентомаш!

Сентомаш даје највише чланова Матици Српској, Позоришном друштву оснивајућим новчаним заводима, приложника Српској Гимназији, Конвикту, сад »Вишој Девојачкој школи« и Бог те пита каквим установама и каквим личностима.

Па све зато никад нисмо чули хвалити Сентомаш, а требали изнети каккову хрђаву страну, на то смо одма готови, па ма то и неистинито било.

Еј Сентомашу — Лазо хој!

Вести из места.

Нашим читаоцима са стране. Разашиљање прошлог броја нашега листа зато је трпило закашњење, јер се на овдашњој пошти није могло добити поштанских марака.

Од стране г. поштара обећано нам је, да се у будуће тако што неће десити.

Привремено уређење грађевинског заната. Минстарство трговине са својом наредбом (бр. 32.396) одредило је исправак грађевинског закона. У смислу истог закона сваки зидар имаће права, такве приземне куће и пољопривредне зграде зидати и све послове које у занатлијску струку спадају самостално обављати, код којих најдуже зидајуће крило није дуже од 15 метери, дубљина пак не превазилази 6 метери.

Дрводеља (цимерман) пак овлаштен

волео да за ово и други дознају, с тога те молим, да истражни записник ти сам водиш и напишеш.

Млади гроф мало пребледи, а за тим рече:

— Добро, учинићу!

У том и судач уђе са странцем, свештеником и Адом и сви поседаше!

— Важну изјаву младе госпођице морамо у записник увести. Изволите ово поновити.

Млади је гроф дрхћуком руком писао и муцајући запита за свештениково име.

— Тома Рајнхаген! — рече стари судач смешећи се, не разумевајући забуну младога грофа, јер он је дотле, већ о свему био извештен, дочим млади гроф о том ништа не знађаше. Али Ада не знађаше одговорити на питање грофово, када је упитао за име, и уместо одговора тужно зајеца мислећи, да је млади гроф неће да познаје.

— Само пишите Ада Рајнхаген — рече опет стари судач, сажалевајући младо девојче.

По наредби председниковој, место, где ће странчево име доћи, оставише празно.

Стари свештеник ухвати за руку збуњену ћерку, погледа је као да би је молио, да проговори.

Ада поче следеће причати:

(Настави ће се.)

је дрвене куће са свима ту спадајућим пословима самостално обављати.

Та наредба зато је била потребна, јер је власт досадању наредбу криво тумачила и тако су грађевинарске занатлије многим нападајима и неприликама били изложени.

Наше грађевинске занатлије редовно је пријављивао Коста Курјачки и бивши зидар а сада у Тузли и то само онда, ако му подузимач не плати тражену своту а платили му, дозвољава, да се зидање под његовим именом као стручњаком може обавити.

Но на реду је ревизија грађевинарског закона, који ће скорим и спроведен бити.

Где су и докле потребне потрошаринске задруге. Пре десет-двадесет година мања села поплавили су јевреји и бацили се на поље трговине. За кратко време постадоше богати људи јер су наш народ заглупљивали и тако упропашћивали. Против таквих ваљало нам се борити! Човек самац није био кадар борбу водити против осиљених јевреја трговаца, него се морадоше више људи удружити те створише потрошаринске задруге. И заиста рад таквих задругара буде крунисан, јер је целв постигнута била. Многе јевреје трговце ослабише и раселише и само тиме можемо тумачити што ни један јеврејин трговац у Сентомашу није се могао обогатити.

Но потрошаринске задруге су своју мисију извршиле те даљи опстанак њихов ни мало да није потребан, него је чак штетан за наш трговачки staleж.

Наш народ се живље почео интересовати за трговину и слао је своју децу на трговачку стручу. Та омладина после изучене науке и дуго-годишњег сервирана врати се својим кућама и отвори самосталне радње. Непостојаше дуго, изнемогоше! Питамо их за узрок, одговарају, да поред потрошаринских задруга немогу постојати.

Даклем видимо, да што је некад добре услуге чинило, данас је штетно по наш српски трговачки staleж.

Па штаби нам ваљало сад чинити. Ништа друго, него изабрати најбоље од најбољих наших синова трговаца и предати им потрошаринске задруге теда их поштено и савесно на свом имену даље воде.

Тиме би показали човекољубиво дело и потпуно се одужили се своме роду. Омладинац.

Вести са стране.

12.000 јутара бачке земље под водом. Брзо надолажење Тисе достигло је већ врхунац, те је досад дебелим слојем полила 12.000 јутара оранице у Бачкој. Ова је земља понајвише својина сиротиње. Влада је и прошле године много утрошила на задолмљавање крајева око Тисе, али га је Тиса покварила. Сад око 2000 раденика раде на утврђењу долме.

Нова електрична жељезничка пруга. Будимпештански мерник Биро сад врши посао око трасирања нове електричне жељезничке пруге, која ће ићи од Новог Сада преко Футога у Паланку. Концесију за подизање те пруге добило је Мађ. Тргов. Деончарско Друштво Будимпешти.

Умировљен учитељ. Угарски министар просвете умировио је Јована Јаконића, учитеља комуналне школе у Вилову и одредио му мировину од 1940 круна годишње. Јаконић је 32 године савесно послужио своме народу. Иако је био комунални учитељ, он се није као други што раде, отпадио од свога народа, него му је увек био пријатељ. Желимо му, да дуги низ година ужива заслужену мировину.

Добар род у Бачкој. Овогодишњи род пшенице у горњој Бачкој је био преко очекивања. По катастролном јутру је родило 10—12 мет. центи, а по квантитету 78—82 по кг.

Кажњени због пљачке на жељезници. Између Карловаца и Чортановаца искочио је 15. (28.) маја о. г. теретни воз. Уништено је том приликом 14 вагона, а пошто је многа роба испала из вагона и три дана лежала на слободи, покрадено је прилично. Због тога је жељезничка управа морала да исплати 12 хиљада круна у име штете. Доказало се, да су пљачкали и неки жељезнички намештеници. Четворица, који још нису били три године у служби, одмах су отпуштени. Двојица жељезничких стражара кажњени су мањом казном, јер се доказало, да су њихова деца пљачкала. Петорица машинских бравара кажњени су оштрије, али нису отпуштени из службе обзиром на то, што имају велику породицу.

Старац под локомотивом. У суботичком хатару је брзи воз прегазео старца од 84. године Ивана Андрашића, који је хтео доћи до станице у Суботицу, па се човек упутио, да идући по шинама дође до станице. Како је био глуп није чуо брзи воз, који је наишао на њега.

Црне богиње у Вуковару. Прошле недеље се у Вуковару за три дана појавила два случаја колере. Земаљско санитарно одељење је одмах послало савета шефа, да би каламљењем предупредио ширење те болести.

Шта кошта Европу Балкански рат. Последнице балканског рата у Европи осетиле су се најбоље на пољу народне економије, где су разни европски народи морали на свом иметку да претрпе не на милионе штете већ на милијарде. Тачна процена штете не да се ни замислити, те није у опште до сада у многим и многим државама ни покушано, да се израчуна. За Француску је покушао да састави рачун Едмунд Тери у »Economiste Еигорéеи«, Но и његов је рачун у мањини, јер се односи само на покретну Француску главницу у колико се ова налази у разним Француским вредносним папирима, јер колико се страних вредносних папира налази у Француским рукама, то не може ни најбоља статистика да израчуна. Рачун Теријев односи се на 162 разна вредносна папира, која скупа представљају укупну вредност од близу 60 милијарди. Према берзи имали су ти папири још 31. децембра 1912. (дакле у доба кад је већ настао рат) течајну вредност од 56.260 милијона, док су 30. јуна спали на 52.843 милијона. Из ових се бројева може разабрати губитак огромне своте од 2,417 милијона франка. Од тог губитка одпада 1.346 милиона на Француску држ. ренту, 554 ми-

лијона на по држави гарантиране жељезничке облигације, а остало на индустријалне папире и држ. дуг. Узмемо ли у обзир и време пре 31. децембра 1912. то ћемо доћи до огромне своте од 3 милијарде што их је сама Француска морала да претрпи на самим вредносним папирима. Толико штете најмање је, док ће збиља та свота бити много већа. То је само једна држава, а где су друге?

Привреда.

Званични извештај о стању усева. По најновијој процени добиће се ове године 39 милијона 520 хиљада центи пшенице, 13 милијона центи ражи, 16 милијона и 660 хиљада центи јечма и 14 милијона 350 хиљада центи зоби. Хладно и кишовито време сметало је пољским радњама и развитуку усева. И кукуруз је застао и побледео, а кромпир је на много места прешао у трулеж И пшча је на много места оштећена, а где је већ покошена, ту јој је шкодила влага, За повртарске производе, репу, махуне и воће чесе су кишне биле добре. При вршидби испоставило се, да храна више издаје, него што се очекивало. Каквоћа је добра, а због влаге нису испадала зрна као у доба суше. У равници је жетва довршена, а у планинама још није све покошено. На неким местима почиње зрно да клија у крстинама. Пошто је зрно свуда добро развијено и тешко, то се добива више него, што се очекивало. Раж и пшеница свуда је пожњевена, а и вршидба напредује брзо. Каквоћа је боља него што се очекивало. Косидба јечма је у равници свуда завршена Каквоћа није свуда добра јер иако је зрно доста тешко, већином је жућкасто. Лепог белог јечма нема скоро нигде. Слама је кратка. У северној Угарској и Ердељу, овас је још зелен, а у равници је већ отпочела косидба. Киша смета као и свима другим радњама Изгледу су се поправили; слама је већином лепа висока. Ове године добиће се јечма за 1 милијон, а зоби за 3 милијона центи више него лане. Боја зрна не задовољава свуда, али су зато зрна пуна и тешка. Пшеница и раж су бледи, а јечам жућкаст. Кукуруз се на равници добро развија, али влажно и хладно време у планинским пределима рђаво утиче на развитац клипова. Очекује се слаба осредња берба. Кромпир је шкодило време, нарочито на левој обали. Тисе и једном делу Баната Шеферна репа се већином добро развија, нарочито у Банату.

Са новчане пијаце. На новчаним пијацама још се увек опажа уздржљивост, јер у Бечу не верују, да је балкански спор коначно решен. У Лондону су прилике врло повољне. Приватни је дисконт $3\frac{1}{8}$ проц., а дневни се новац добива са $2\frac{3}{4}$ до $3\frac{1}{4}$ проц. Енглеска Банка је умножила сврју готовину злата, јер је добила веће количине из Египта и Јужне Америке. У Паризу се дневни новац добива са 2 до 3 проц., а дисконт је $2\frac{9}{16}$ до $3\frac{1}{2}$ проц. Банке пак неће дисконт званично да спусте испод $3\frac{1}{4}$ проц. Приватни дисконт у Берлину је $4\frac{1}{4}$ до $4\frac{3}{8}$ проц., а за дневни новац плаћа се 4 процента. У Бечу и Будимпешти нема живљега промета У Бечу је било и понуда из иностранства али не много. Дисконт је

$5\frac{3}{4}$ до $5\frac{7}{8}$ за акцепте банака, а 6 до $6\frac{1}{16}$ проц. за менице из Будимпеште. То ће тако остати, док нам извоз не буде већи од увоза, јер је Аустроугарска упућена на новац из иностранства, али тог новца засада нема. Аустроугарска Банка још увек има у промету 155 милијона банкнота, које су подвргнуте државној порези.

Државни предрачун за 1914. годину. Према новом закону саставиће се државни предрачун одсада рачунајући од 1. јулија једне до 1. јунија друге године. Нови предрачун краљевине Угарске израдиће се за 1914./15. годину. Пошто садашњи предрачун важи само до 1. јануара 1914. године, влада неће израдити предрачун за време од 1. јануара до 30. јунија 1914, него ће тражити од сабора индемнитет за шест месеци, дакле дозволу да може чинити издатке на основу овогодишњег предрачуна, и то до половине износа овога предрачуна. На тај начин хоће влада да прикрије право стање ствари, јер не жели да се одмах дозна, шта ће се утрошити на војску.

КАКО ЖИВИ

НАШ НАРОД У НОВИМ КРАЈЕВИМА.

(Наставак.)

Имају совру за ручак, око које се пређају. Седе на земљи, јастуцима или ниским столицама — трношцима. Имају земљано посуђе за ручак или тањире. Кашике су дрвене или плехане Виљушке су плехане.

Хлеб је врло укусан. Месе га од мешаног брашна: пшеничног, ржаног и кукурузног (царевка). Хлеб је кисео или пресан. Умеју да праве врло укусне киселе погаче. И сад се још сећам погаче, коју ми је спремила по поруџбини једна сељанка. Кукуруз ретко сеју. Брашно мељу у воденицама речним, држе у сандуку од дасака или у батару од пружа, који је изнутра излепљен блатом. Суд у ком спремају тесто (наћве) је обично од тесаних дасака. Врло се често виђају у дворишту велике земљане пећи за печење хлеба и мяса. Пећи ложе најчешће сламом, јер су врло оскудни у дрвима, или осушеном говеђом балегом. Од балеге праве мале колаче, осуше их у дворишту или прилепљене за зидове, па их онда скупљају на гомили — у камаре, са сламом мешају и бацају у пећ. Хлеба спреме толико, да им једна пећ хлеба траје 4—5 дана. Сем хлеба печеног једу врло често качамак или попару. Умеју врло вешто да спреме. Одозго га прелију врућом машћу и доста је пријатан за јело. Често пута само качамак ручају. Пусте прво да се вода мало угреје, па онда сипају по мало брашно и дрвеним штапом мешају. Према густини цене, да ли је качамак готов и добро спремљен.

Кревета немају. Простру на патос асуре направљене од рогоза или чешће од дугачке ражне сламе, преко асуре дође черга, метну под главу сламњен јастук или одело, покрију се несвученим чергама вуненим или тежињавом. Спавају око огњишта, које гори целе ноћи кад је хладно време. Немају нарочите собе за спавање и рад. Где ово има, ту се у соби налази мала плехана пећ, која се греје сламом и дрвима и око ње се спава. Куће су им ниске

и онда, кад их праве од камена, што је врло чест случај, јер камена имају доста свуда. Као светлост ноћу служи им ватра у огњишту или мале плехане лампе или имају стаклене лампе са стаклом око фитиња. Гас је јефтин код њих и њим се служе за осветљавање.

Под истим кровом налази се и сва домаћа стока. Одељење у ком се налази стока или није ничим одвојено од одељења где људи живе и спавају, или постоји преграда. Свакако имовна безбедност изазвала је овако стање. И сад се насмејем, кад се сетим како у пола ноћи кад најтврђе спавамо магарца почне да се дере или крава рано пред зору да мучи. Чим се уђе у овакве куће, одмах се осети јак мирис на шталско ђубре. Стоку хране сламом и сеном. Ако је земљиште низбрдно, онда су куће двоспратне и у приземном спрату живи стока а горе људи. Патос је од неприпојених дасака, да се сав мирис пење горе. Обично из овог горњег дела кроз капак може непосредно да се сиђе у доњи део, а улази се и непосредно. У горњи део се улази уз степенице или непосредно са површине земље. Овај размештај даје им двоструку корист. Прво боље чувај стоку од крађе, друго топлота шталска преноси се у горње одаје, те троше мање горива. Нужник немају, већ врше нужду око куће, око камара, иза неког стабла. Изјутра се неки умију а неки не. Ређе имају сапуна и убруса. Мало имају спаваћих и других ствари. Кад смо једном из наших дењкова и сандука вадили ствари за спавање и умивање, домаћица се зачуђено насмеја и са свим отворено рече: ви имате више ствари са собом, него ли ми у целој кући. Смештај у кућама је густо и збивен. Децу доје дуго. Често пута их и доје и прихрањују, јер немају довољно хране. У овом случају дају хлеб, качмак и течну храну деци. Често прво сажватају храну па тако сажвату дају деци. Ово раде и са малом децом од 2—3 месеца. Воћа имају врло мало. Грожђа има како где. Налазили смо доста вина. Имају сушеног грожђа. Нарочито ми се допао један напиток од грожђа: густ као катран а сладак. Праве га од слатког вина које се кува. Тако зе згусне, шећер се сачува, а

клице које изазивају врење угину. Може се јести намазан на хлебу и врло је хранљив, укусан и пријатан. Наши војници су га необично радо пили и сад радо причају о њему. Док сам био мали, моји родитељи су то такође спремали и то смо јели за време паста. Сад виђам то врло ретко у Србији. А то је велика штета. Млеко једу кувано, некувано и кисело.

Д-р Хран. М. Јонсимиовић — Битољ.
(Свршетак).

**Претплату из места при-
ма г. Милан Бошњакковић
трговац.**

Трговина.

СЕНТОМАШКА ПИЈАЦА.

Извештај 2. (15.) августа 1913 год.

Житна пијаца.

Пшеница нова по мц.	К. 20.—
Кукуруз „ „	„ 14.60
Зоб „ „	„ 15.—
Јечам „ „	„ 14.—
Раж „ „	„ 15.—

Свињи.

Свињи мршави	К 1.— п.
» дебели	» 1.04 »

ОБЈАВА.

Нека је сваком знано, који овај лист чита да се ја бавим ЛИФЕРОВАЊЕМ сваковрсни новина и књига ма на ком језику, и макар да исте ди у свету излазе; и то по оригиналној (изворној) цени ћу рачунати тако, да ће сваки најбоље проћи ако код мене наручи — ја сам се удесио за таково набављање и имам за тај засебан и трудан поса времена и способности као сручан човек, који се тим и подобним пословима још од 1864. год. бавим.

Ј. Баша Дима, **МАНОЈЛОВИЋ МЛАЂИ.**
Скраћена адреса: **Манојловићева књижарница.**
Или просто само једна реч. **»УНЧИЋ«** кућевни број 752. на пијаци у **БАЧКОМ-СЕНТОМАШУ**

Оглашујте у

„Сентомашанину“

Бр. ЦУО. 171.
ex 1913.

Дражбена Објава.

Срп. православна црквена општина у Старом Бечеју издаје у аренду путем јавне дражбе на четир или и на више година 68 ланаца и 1734 квадратна хвата салашке земље мањих заклада пок. баронице Еуфимије Јовићке са свима потребним новоподигнутим економским зградама.

Јавна дражба ће се одржати 4. (17.) августа у Недељу у 2 сахата после подне у црквено-општинској писарници-средишња школска зграда — спрат бр. 5. где се могу за времензваничних часова и дражбени услови видети.

Из седнице Управног Одбора срп. правосл. црквене општине држане у Старом Бечеју, 24. јула (6. августа) 1913. године. 1—1

Иван Јелчић
перовођа.

Др. Паја Мартиновић
подпредседник.

ШТАМПАРИЈА

СВЕТОЗАРА МАРИНКОВА СЕНТОМАШ.

потребује једног ШЕГРТА из боље куће, који је вичан српском и мађарском језику под платом, ступити може одмах.

НАРОДНА КРЕДИТНА БАНКА

ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

У СЕНТОМАШУ.

У КУЋИ г. БОРБА БЕКИЋА.

Прима улоге на штедњу и укамаћује са 5½% веће и сталне улоге по 6%

Издаје хипотекарне зајмове на непокретности куће и земље.

Прва српска радња готових мушких, женских, дечјих одела и мушких шешира

БРАЋА РАДУЛОВИЋ

РАДЊЕ:

Сомбор.-Ст.-Бечеј.-Т.-Ковин.

Штампарија Светозара Маринкова у Сентомашу.